E

DE SCHOONHEID CENTRAAL

Gratis Digitaal Kwartaalmagazine

Onverwachte schoonheid op het gebied van

muziek, kunst, natuur, boeken, restaurants, architectuur

Herfstnummer: Nummer 11 november 2026

Het interieur van de Sint Janskerk in Roosendaal is spectaculair aangepast

De ingang van het Beatles Museum in Alkmaar

Het Charlton House in Londen en de Green Flag Award voor het Charlton Park

Zomeravond aan het Zuidstrand in Skagen (1893)
Deel 2 van het romantische verhaal van de kunstenaarskolonie in het Deense Skagen

De Schoonheid Centraal

Gratis Digitaal Kwartaalmagazine

Onverwachte schoonheid op het gebied van muziek, kunst, natuur, boeken, restaurants, architectuur

Herfstnummer Nummer 11

November 2026

Redactie:

William Segers (hoofdredacteur)

Eline Hopperus Buma

Dik van der Meulen

Geert van der Meulen

U kunt zich op De Schoonheid Centraal abonneren via deze link:

Abonneren – De Schoonheid Centraal

Of via een mail naar info@schoonheidcentraal.nl

Reacties en tips kunnen ook naar dat mailadres of via deze link:

Tips en reacties – De Schoonheid Centraal

Het grote geluk van de herfst

Een hele goede vriend en ik dachten maanden geleden na over een mooie reisbestemming voor de herfst. Het moest een bestemming zijn waar alle ruimte zou zijn voor herdenken, denken, rust en schoonheid. Ik heb hem overgehaald om in te stemmen met de Franse Ardennen. Hij was er nog nooit geweest. Hij moest het doen met mijn lyrische omschrijvingen.

Ik wist heel goed wat ik hem aanbeval. Ik ken de streek door en door. Ik ben er vele jaren met mijn gezin, apart met mijn vrouw en met vrienden geweest. Mijn rusteloos zoeken naar nieuwe ervaringen verdwijnt hier helemaal. De streek voelt iedere keer weer als thuiskomen. En al helemaal in de herfst.

Mijn vriend is de eenvoud zelve. Wars van alle luxe. Toch waagde ik het om te boeken in een hotel in een prachtig oud, rustiek landhuis, vlakbij de grens tussen Frankrijk en België. Gelukkig had ik het goed ingeschat. Het landhuis paste als een warme jas en de streek overtrof zelfs zijn verwachtingen.

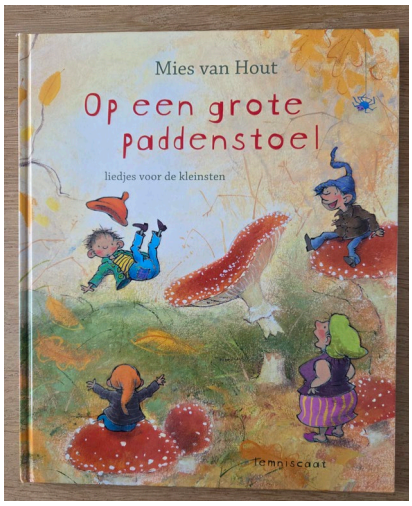
Het vestingstadje Montmédy was vrijwel uitgestorven

U moet er vooral niet allemaal naartoe gaan hoor. Maar de Franse Ardennen zijn zo mooi in de herfst. In alle rust wandelen tussen de oude muren van de vestingstadjes Montmédy en Rocroi. De gevarieerde bossen pronken met herfstkleuren en tussen de vestingmuren vind je subtiele bloemen. Maar ik had mijn vriend ook paddenstoelen in overvloed beloofd. Hij had zelf een bijzonder bos daarvoor uitgezocht, het bos rond het *Judenlager des Mazures* . Dit was aanvankelijk een dwangarbeiderskamp voor joden uit Antwerpen dat tijdens de Tweede Wereldoorlog door de *Organisation Todt* werd opgericht in de gemeente Les Mazures. Het werd al spoedig daarna een doorgangskamp, voor transport naar Auschwitz-Birkenau. Aan de rand van het bos zijn de fundamenten van dit kamp bewaard gebleven.

Schaarse voorbeelden van paddenstoelen in het bos rond het Judenlager des Mazures

In het bos troffen we niet de overvloed aan paddenstoelen. Ook hier heeft de droogte zijn sporen achtergelaten. Na lang wandelen en speuren, in een iets vochtiger omgeving, vonden we toch paddenstoelen. Mooi, maar niet spectaculair.

Van de paddenstoelen in de Franse Ardennen naar mijn jongste kleindochter is een kleine sprong. Haar favoriete boekje van de laatste maanden is ‘Op een grote paddenstoel’, vol met liedjes en illustraties. Bij het liedje over kabouter Spillebeen die heen en weer zit te wippen op een grote paddenstoel, rood met witte stippen, komt alles voor haar samen: het liedje, de kabouter en die prachtige grote paddenstoel. Zodra we buiten lopen, op weg naar een schommel, en helemaal in het bos van Kasteel Duivenvoorde in Voorschoten, speurt ze naar paddenstoelen – en onthoudt heel goed waar ze die voor

het laatst heeft gezien. Langs de oprijlaan van het kasteel komen we eerst een boom tegen met een gat in de stam. Dat is duidelijk. Hier hebben we het huisje van de kabouter. Voorzichtig schuilend achter haar grote zus wordt gekeken of de kabouter thuis is. Nee, die is boodschappen aan het doen. Maar verderop spotten we toch al de eerste paddenstoelen.

Klein geluk, zult u zeggen.

Bijna goed getypeerd.

Groot geluk.

De paddenstoelen langs de oprijlaan van Kasteel Duivenvoorde

Mijn vriend trof na het reisje naar de Franse Ardennen tijdens een fietstochtje in Noord-Brabant gewoon deze paddenstoelen aan

Peter Warlock: een genie op een beperkt terrein, losbandig, grillig en een mysterie

William Segers

Tijdens ons eerste interview met eigenaar Herman Berkhout van Flesch Records in Amsterdam (zie het vorige nummer, nummer 10 van De Schoonheid Centraal) werd Peter Warlock al genoemd als een van zijn favoriete componisten. Hij zei dat hij nog zoveel kwijt wilde over Warlock dat dit een vervolginterview noodzakelijk zou maken. Bij het afstemmen van de desbetreffende afspraak wilde Herman eigenlijk dat er een dubbelportret zou komen: naast Warlock ook Gerald Finzi (1901-1956). We begonnen het interview met een uitgebreide bespreking van verschillen en overeenkomsten tussen Warlock en Finzi. Dat kostte, mede door de talrijke associatieve uitweidingen door Herman en mijzelf, zoveel tijd dat toch maar besloten is om het interview te beperken tot Peter Warlock. Waarvoor we dan toch zo'n vier uur nodig hadden.

Deze dubbelcd van Peter Warlock stond centraal in het interview

De fascinatie van Herman voor Warlock (en Finzi) ontstond toen hij rond de 20 jaar was. Geïnspireerd door zijn toenmalige belangstelling voor de Duitse literatuur kreeg hij interesse in het Duitse lied en via dat pad voor het Engelse lied, waarmee we bij Warlock en Finzi terechtkomen. Hoewel Herman allesbehalve een reiziger is, was hij in de loop van de jaren vijftien keer naar Engeland gegaan. Op een gegeven moment ontdekte hij in Ludlow de dichtbundel *A Shropshire Lad ,* een verzameling van 63 gedichten uit 1896 van de Britse dichter en classicus Alfred E(dward) Housman (1859–1936). De dood is een belangrijk thema van de bundel. De bundel begint met een gedicht over jongens uit het Engelse graafschap Shropshire die zijn omgekomen als soldaten in dienst van de *Queen Empress*. De dichtbundel was volgens Heman een soort bijbel voor de Engelse soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog. Veel van deze gedichten zijn op muziek gezet, maar overigens niet door Finzi en Warlock. Toch werd hierdoor de interesse van Herman voor Warlock en Finzi gewekt.

Frederick Delius (1862-1934), rond de tijd van zijn eerste ontmoeting met Warlock (Foto: Engelse Wikipedia)

Peter Warlock is een pseudoniem van Philip Arnold Heseltine. Zijn pseudoniem gebruikte hij alleen voor zijn composities. Journalistiek werk verscheen onder zijn eigen naam (maar ook niet altijd). In dit artikel wordt in de omschrijvingen gekozen voor zijn pseudoniem. Hij werd in 1894 in het uiterst sjieke Savoy Hotel in Londen geboren, waar zijn ouders toen permanent woonden. Zes jaar na de dood van zijn vader hertrouwde zijn moeder met een Welshe landeigenaar en lokale magistraat, Walter Buckley Jones. Het gezin verhuisde naar het landgoed Cefn Bryntalch van Jones in Llandyssil. Er zijn vier delen met brieven van Warlock gepubliceerd. Hierin zitten ook vele brieven van Warlock aan zijn moeder, geschreven vanuit zijn kostschool. Er was sprake van een ongezonde moeder-zoon relatie. Warlock bedelde om liefde bij zijn moeder. Op Eton College was hij ongelukkig. Vervolgens ging hij naar Christ Church, Oxford en het University College London. Hij hield het nergens lang vol. Oxford beschreef hij als een fabriek waar opgerolde eenheidsworsten werden gemaakt. Hij begon steeds meer tijd te besteden aan muziek, als autodidact. Hij was aanvankelijk een groot bewonderaar van de componist Delius, die naast zijn oom woonde. Delius herkende het genie van Warlock. Op den duur had Warlock echter minder waardering voor Delius' muziek. In 1923 publiceerde hij een biografie over Delius. Daarnaast waardeerde hij steeds meer de werken van Roger Quilter en de naar Engeland verhuisde

D.H. Lawrence (Foto: Britannica)

Nederlandse componist Bernard van Dieren (1887-1936). Hij vond de poëzie en de muziek uit de tijd van koningin Elizabeth I inspirerend. Het verblijf in Wales heeft er waarschijnlijk eraan bijgedragen dat hij een passie voor de Keltische taal en cultuur ontwikkelde.

In de zomer van 1915 huurde hij een zomerhuisje in de Vale of Evesham (Worchester), samen met Minnie Lucie Channing, die ook bekend was als 'Puma' vanwege haar explosieve temperament. Zij en Warlock kregen spoedig een gepassioneerde liefdesverhouding. Tijdens deze zomer trok hij sterk de aandacht door, tot ontsteltenis van zijn buren, naakt op een motor rond te rijden. In november ontmoette hij de schrijver D.H. Lawrence. In het begin leidde dat tot groot wederzijds enthousiasme. Zo waren er plannen om met elkaar een utopische kolonie in de Verenigde Staten te stichten en een uitgeverij op te richten. Tekenend voor de goede sfeer, maar niets van terechtgekomen.

Herman Berkhout met een lp-opname van The Curlew

Eind 1915 zei Puma hem dat zij zwanger was. Dat leidde tot een verkoeling in de relatie met Warlock. In juli 1916 werd een zoon geboren. In december trouwde het paar toch maar. Hij besloot uiteindelijk dat hij verliefd was op Puma en nam haar mee op zijn reis naar Ierland (1917-1918). In Ierland ontmoette hij W. B. Yeats, met wie hij de belangstelling voor het occultisme deelde. Na deze reis ging hij weer naar Londen en publiceerde hij liederen onder zijn nieuwe pseudoniem Peter Warlock. Met veel succes. Belangrijk is *Corpus Christi*, een compositie voor alt, tenor en koor. In de herfst van 1921 keerde hij terug naar Cefn Bryntalch in Wales, waar hij drie jaar verbleef. Hier componeerde hij zijn erkende meesterwerk, de liederencyclus *The Curlew*. Ook Herman beschouwt dit als zijn meesterwerk.

Herman drinkt ook maar een glaasje op Merry-Go-Down

Puma verliet Warlock definitief in 1922. D.H. Lawrence publiceerde in dat zelfde jaar *Women in Love*, waarin een weinig flatteuze beschrijving van Puma en Warlock voor kwam. Warlock spande een proces aan, dat uiteindelijk met een schikking werd geregeld.

In de periode 1925-1929 verbleef hij samen met de componist Ernest John Moeran in Eynsford (Kent). Een tijd vol drank en uitspattingen. De pub 'Five Bells' bevond zich gunstig aan de

overkant van de weg. Maar het leverde ook de nodige composities op. Zo bracht hij in 1927 in samenwerking met violist André Mangeot een arrangement van Henry Purcell's *Fantasias* uit, dat historisch belangrijk was voor de ontsluiting van de meesterwerken van Purcell. Op de cd staat een uitvoering van het Griller String Quartet. *My Own Country* (nummer 3 van de *Belloc Songs*) werd in hetzelfde jaar uitgebracht. In 1926 verscheen een van zijn beroemdste werken: *Capriol Suite*, voor pianoduet of strijkorkest of voor volledig orkest. Het lied *The Frostbound Wood* werd in 1929 in samenwerking met Bruce Blunt gecomponeerd, die verantwoordelijk was voor de tekst. Warlock was, zo moge duidelijk zijn, een ervaringsdeskundige op het gebied van drank. Voortbouwend op die ervaring verscheen in 1929 zijn *Merry-Go-Down*, een anthologie samengesteld onder het pseudoniem Rab Noolas (Saloon Bar achterstevoren gelezen), met teksten en verhalen over drinken en dronkenschap. Dit bevat een overzicht van zeventien manieren om dronken te worden. In 1971 werd een lp, gebaseerd op de anthologie, uitgebracht en in 2024 verscheen het op cd.
Warlock was volgens Herman het meest creatief in periodes met veel drank en vrouwen (en veel liederlijk gedrag). Dat bleek ook uit zijn bijzondere lied *The Fox* uit 1930, waarvan de tekst geschreven was door Bruce Blunt. Warlock woonde in die tijd tegenover de gelijknamige pub *The Fox*. De inspiratie kwam dus van de overkant van zijn huis. Hiernaast staat de tekst.
Hij was natuurlijk niet het type om op negentigjarige leeftijd dood aangetroffen te worden in zijn fauteuil in rusthuis *Primrose Lodge*. Zijn dood was een mysterie. Op 17 december 1930 kwam zijn toenmalige vriendin Barbara Peach in zijn woning waar ze de deuren en ramen vergrendeld aantrof en stadsgas rook. De politie drong de woning binnen en vond Warlock bewusteloos; kort daarna werd hij doodverklaard, naar het schijnt als gevolg van een vergiftiging door stadsgas. Zelfmoord? Herman sluit echter ook niet uit dat hij vermoord was door Bernard van Dieren. Van Dieren stond aanvankelijk in het testament van Warlock en werd daar op het laatste moment uitgeschreven. Tsja, zou dat een motief kunnen zijn? We hebben geen bewijzen, maar vooral raadsels en verdenkingen. Een passend einde wellicht.

Bron

https://www.gutenberg.org/files/5720/5720-h/5720-h.htm (de volledige tekst

https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Warlock

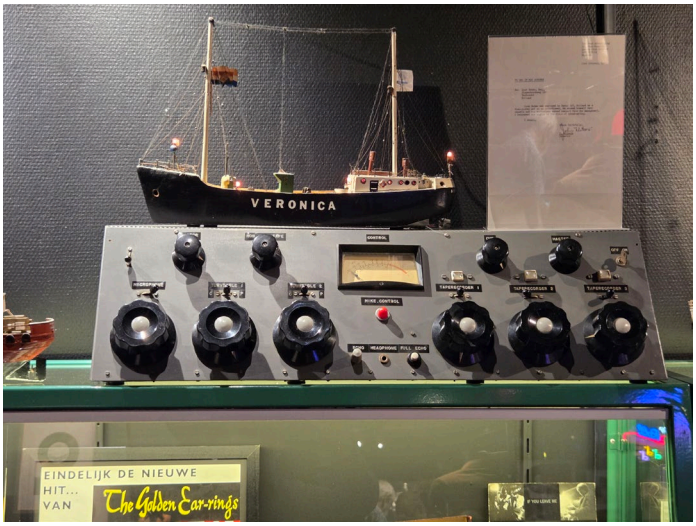
The fox

At "The Fox Inn"
The tattered ears,
The fox's grin
Mock the dead years.
High on the wall
Above the cask
Laughs at you all
The fox's mask.
The horn is still,
The huntsman gone;
After the kill
The fox lives on.

Death's date is there
In faded gold;
His eyes outstare
The dead of old.
Beneath this roof
His eyes mistrust
The crumbled hoof,
The hounds of dust.
You will not call,
I shall not stir
When the fangs fall
From that brown fur.

Het Museum RockArt is het nationaal popmuseum

William Segers en Geert van der Meulen

Het drive-in meubel van Radio Veronica

Het is een uitdaging om het Museum RockArt in Hoek van Holland met het openbaar vervoer te bereiken. Hoek van Holland Haven is het laatste metrostation op je route en biedt een surrealistisch uitgestorven aanblik. Alsof je in een decor van een film van Alex van Warmerdam terecht bent gekomen. Maar doorzetters worden beloond. Het Museum RockArt is een prachtig museum van de geschiedenis van de pop, dat zich heeft ontwikkeld tot een nationaal popmuseum. Het gaat dan om de Nederlandse Popmuziekgeschiedenis vanaf de jaren 50 tot heden van Indorock tot Nederpop en van Jazz tot Rock 'n Roll, die gepresenteerd wordt aan de hand van popmemorabilia, beeld, geluid en informatie. De collectie is eigendom van de stichting Rock & Art Hall of Fame Holland, die in augustus 1994 werd opgericht. Op 17 oktober 2004 vond de opening van Museum RockArt plaats.

Hij is er zelf heel bescheiden over, maar het museum is in feite een initiatief van Jaap Schut (64 jaar). Hij heeft verschillende dingen gedaan in het leven, maar zijn laatste klus was een renovatiebedrijf, waarmee hij in 1995 stopte. Na de restauratie van het huis van de zanger van de Golden Earring, Barry Hay, raakten Schut en Hay bevriend en kreeg Schut zijn eerste gouden lp van de Golden Earring. De grote collectie van de Golden Earring werd een van de pijlers onder het popmuseum. In het museum wordt exclusief Golden Earring- merchandise verkocht.

Opname-apparatuur uit de Soundpushstudio

Er wordt ook veel aandacht besteed aan de geschiedenis van de zeezenders, waarvan de land- en boordstudio van de Zeezender Radio Veronica en het drive-in meubel van Radio Noordzee uit de jaren zeventig getuigen. Opmerkelijk is de originele opname-apparatuur uit de Soundpushstudio, die in 1968 werd opgericht en waar opnames plaatsvonden van nationale artiesten zoals Golden Earring, Het Goede Doel, Frank Boeijen en internationale grootheden als Simply Red en Vandenberg.

Momenteel is er de expositie *Herman Brood 25/80 Still Believe*, die een flink deel van het museumoppervlak bestrijkt. Schut sloeg een mooie slag door de museale collectie van het Herman Brood Museum (met uitzondering van de schilderijen) voor een scherpe prijs op te kopen.

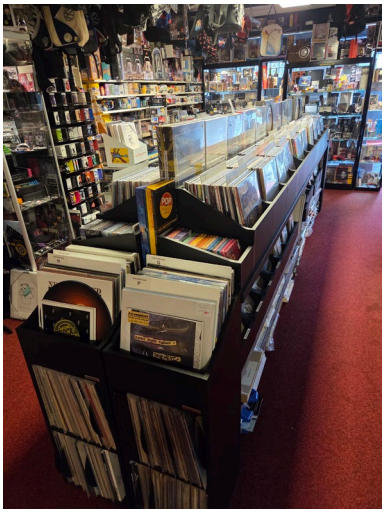

Een onmisbaar onderdeel van de geschiedenis van de nationale popgeschiedenis is de collectie van de Stichting Indorock. Indorock is rock-'n-roll uitgevoerd door muzikanten uit het voormalige Nederlandsch-Indië. Een belangrijke vertegenwoordiger was Andy Tielman, de voorman van de Tielman Brothers. De Electric Johnny and his Skyrockets was ook een belangrijke Indorockgroep. Op de website van het museum staat vermeld dat deze groep al instrumentale gitaarrock platen opnam, voordat The Shadows en The Ventures hiermee internationaal bekend werden. Hun eerste plaat *Johnny On His Strings* werd in 1960 in Amerika en Engeland uitgebracht.

Andy Tielman

In de RockArt Webshop zijn 4.500 à 5.000 muziek gerelateerde artikelen te krijgen, zoals vinyl, cd's , dvd's, boeken, t-shirts, mokken en sokken. Vinyl wordt meer verkocht dan cd's, maar de cd-verkoop trekt weer aan. De verkopen in de Webshop vormen een belangrijke inkomstenbron voor het museum.

Het 3D Pixel Art project George Kooymans is een mooi initiatief. Dit moet een kunstwerk van 10.000 pixels worden. Iedere pixel kan worden geadopteerd voor €15, waarbij de opbrengst naar ALS Nederland gaat. Dus bij voltooiing gaat er 150.000 euro naar het ALS-fonds.
De museumcollectie bereidt zich steeds meer uit. Nu beschikken ze over 180.000 singles, 100.000 muziekbladen, alle Top 40-noteringen en 500 gitaren.
Schut en zijn vrouw zetten zich dagelijks met hart en ziel in voor het museum. Ze wonen, op een toch niet al te gezellig bedrijventerrein, boven het museum. Er zijn 32 à 80 vrijwilligers, waarvan sommigen zo enthousiast zijn dat ze soms wel een uur in de auto moeten rijden om bij het museum te komen. Het is natuurlijk mooi dat ze gehuisvest zijn in Hoek van Holland, maar er is dringend behoefte aan een grotere locatie. Ze hebben gezocht naar een grotere locatie in Tilburg, Den Haag, Scheveningen, het Westland en

Het 3D Pixel Art project George Kooymans

Alphen aan den Rijn. Allemaal stuk gelopen. Op 4 november 2016 had de gemeenteraad van Den Haag zelfs een motie aangenomen om het museum naar Den Haag te laten verhuizen. Den Haag: Beatstad van Nederland en dan geen nationaal popmuseum? Wat is er gebeurd met de Haagse bluf?

De gepassioneerde Jaap Schut duikt overal in zijn museum op

Museum RockArt en RockArt Shop
Zekkenstraat 42
3151 XP Hoek van Holland
0174 - 38 41 03
info@rockart.nl
Website: https://rockart.nl/

Geopend:
Donderdag t/m zaterdag
Eerste zondag van de maand + woensdagen in de schoolvakanties
11.00 tot 17.00 uur
Gesloten op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag

Het Beatles Museum in Alkmaar is het grootste Beatles Museum ter wereld

William Segers en Geert van der Meulen

Je zou het van een museum in Liverpool verwachten, maar het Beatles Museum in Alkmaar is het grootste Beatles Museum ter wereld. En of dat niet al genoeg is, is er ook het Zeezender Museum en het Van Audio Tot Video Museum gehuisvest. Het museum is gevestigd in een grote hal met een oppervlakte van 2.400 vierkante meter. Het is het resultaat van 45 jaar verzamelen door oprichter Azing Moltmaker (68 jaar). Stel je bij Moltmaker geen miljonair voor, die zijn museum er voor de lol bij doet. Hij was begonnen als bijrijder. In de tijd dat hij bij Albert Heijn werkte kreeg hij een ongeluk. Albert Heijn bood hem een uitkering voor drie jaar aan. Met veel lef

De ingang van het Beatles Museum

accepteerde hij dat aanbod en gebruikte het geld als startkapitaal voor zijn Beatles Museum. Hij had daarnaast een stripboekenwinkel. Daar kwamen steeds tekenaars op bezoek. De tekenaars signeerden hun stripboeken in de winkel. Dat sloeg enorm aan. Er werden immers alleen in de winkel gekochte boeken gesigneerd. Ook nu nog zijn er in het museum stripboeken te koop.

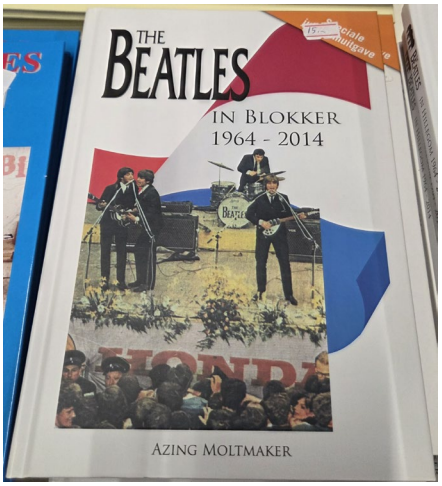
Het Beatles Museum startte in 1981 met een kamer van 40 vierkante meter in Krommenie. In 1995 verhuisde hij naar Alkmaar. Acht keer verhuisde hij naar een steeds grotere vestiging in die stad. In 2014 vond een plechtige opening door drie burgemeesters van een pand aan de Noorderkade plaats. Moltmaker kreeg een mooie erkenning met een gouden ere-insigne van de gemeente Alkmaar.
En dan te bedenken dat Moltmaker ooit eens als lid van de toenmalige Beatles Fanclub was afgewezen, omdat hij geen student was. Als wraak richtte hij in 1978 een eigen fanclub op. Met enig leedvermaak zag hij dat de oude fanclub daarentegen ter ziele ging.
Het Beatles Museum heeft geen sponsors en krijgt ook geen subsidie. Moltmaker heeft ook nooit een bank nodig gehad. Allemaal zelf, met de hulp van vier vrijwilligers, gerealiseerd. Het museum trekt 10.000 bezoekers per jaar. Soms vindt er verhuur van ruimtes plaats, bijvoorbeeld zelfs voor trouwerijen. Ook wordt het museum bezocht als bestemming van bedrijfsuitjes.
Het museum is onderverdeeld in vijf gedeeltes:

1. het Beatles Museum
2. de Beatles souvenir shop, met t-shirts, dvd's, cd's, gadgets, films etc.
3. de *Paperback-writer shop* met meer dan 100 boeken over The Beatles
4. het *Collector's Paradise*; dit bestaat uit twee gedeeltes, een eerste gedeelte bevat tweedehands stripboeken. In het tweede gedeelte zijn tweedehands platen, cd's en films te vinden
5. de Filmplek

Het *Collector's Paradise* bevat 30.000 singles, 20.000 lp's en 5.000 cd's. Vinyl wordt het meeste verkocht. Volgens Moltmaker is dit de grootste vinyl-/cd-winkel van Noord-Holland. De grootste klapper in de verkoop was een gouden plaat van Pink Floyd van 2.000 euro. Duurdere artikelen verkopen overigens makkelijker dan goedkoper. Het Beatles Museum heeft heel bewust

geen webshop. Mensen moet beloond worden met een bezoek aan het *Collector's Paradise* als ze naar het museum komen. Boeken zijn een belangrijk onderdeel van de omzet. Moltmaker heeft overigens zelf ook boeken uitgebracht. Voor Moltmaker springen de boeken van Mark Lewisohn over de Beatles eruit (*The Beatles Recording Sessions* en *The Complete Beatles Recording Sessions*).

Het Zeezender Museum was speciaal voor het museum ontwikkeld door de in 2023 overleden Hans Hettelder. Hij heeft modellen gemaakt van de schepen van Radio Veronica, Mi Amigo en Radio Noordzee. Deze zeezenders zijn volgens Moltmaker belangrijk geweest voor de popmuziek in Nederland. Zonder Veronica was er ook geen Hilversum Drie gekomen. En de Beatles zouden hier ook nooit zijn doorgebroken. Met de ratificatie van het Verdrag van Straatsburg in 1974 werd uitzenden vanaf zee overigens strafbaar.

Deze vitrine bevat nog een restant van de Elviscollectie

Het Van Audio tot Video Museum is ook erg aan te raden. Zonder twijfel kijkt u met jeugdsentiment naar de oude *pick-ups* en de cassetterecorders. Verder zijn de filmzaal en de verschillende video-opstellingen ook een bezoekje waard. Het is wel jammer dat het Elvis Museum in 2025 is verdwenen, al zijn er nog vitrines met restanten van de Elviscollectie. Op zich met goede redenen, want The Beatles zijn nu eenmaal populairder dan Elvis.

Tot slot nog een schokkende primeur: Na 45 jaar wil Moltmaker volgend jaar stoppen met het Beatles Museum! De winkel wordt wel voortgezet.

Beatles Museum Alkmaar
Pettemerstraat 12A
1823 CW Alkmaar
telefoonnummer :
+31638305895
Website: https://www.beatlesmuseum.nl/
Hier is ook een contactformulier op te vinden. Er worden rondleidingen gegeven.

***Geopend**: Donderdag tot en met zaterdag: 11-16.30 uur; zondag: 12-16.30 uur*
Toegangsprijs 15 euro per persoon

Kunstenaarskolonies, door de ogen van een bleekneus: Skagen in Denemarken (deel 2)

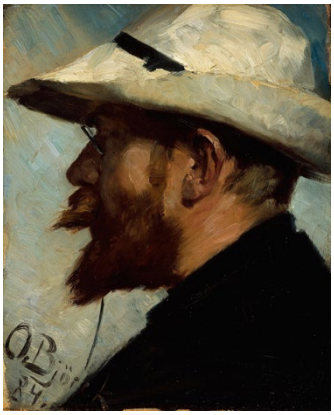
Marga Drewes

In deel 1 werd het ontstaan van de kunstenaarskolonie in Skagen beschreven. Het artikel eindigt met een schets van de kunstschilderes Anna Archer.

En dan komt Peder Severin Krøyer naar Skagen

Peder Severin Krøyer had al flink naam gemaakt toen hij in 1882 voor het eerst Skagen bezocht. Hij begon al op zijn veertiende met zijn studie aan de Kunstacademie in Kopenhagen, waarna hij studiereizen maakte naar Spanje, Italië en Frankrijk. Allemaal betaald door zijn mecenas, de rijke tabakshandelaar en kunstliefhebber Heinrich Hirschsprung. Die was onder de indruk van het werk van Krøyer, kocht zijn werken aan en betaalde zijn reizen.

Krøyer huurde een huis op Skagen en verbleef daar vooral zomers. Hij was een charismatische man met een bruisende levensstijl, waarbij hij er de nodige losse relaties op na hield. Met zijn in Parijs opgedane ideeën en zijn overweldigende aanwezigheid verlegde Krøyer de koers van de Skagen-schilders naar een meer impressionistische stijl. En werd daarmee zelf de meest prominente schilder van deze kunstenaarskolonie.

P.S.Krøyer (1884), door Oscar Björck

In het kielzog van Krøyer komen ook nieuwe schilders langs, zoals de Zweed Oscar Björck en de Noorse schrijver, journalist en kunstschilder Christian Krogh. In 1883 zette ook Georg Brandes, ideoloog van de kunstenaars en jeugdvriend van Krøyer, eindelijk voet aan de grond in Skagen. Brandes beschrijft in zijn autobiografie hoe hij de kunstenaars aantrof: hele dagen en avonden brachten ze door in het Brøndums Hotel, waar ze aten, dronken, en discussieerden. Met af en toe een korte stop om een duik in de zee te nemen.

Scandinavische kunstenaars aan de lunch in Brøndums Hotel (1883) , door P.S. Krøyer

Maar er werd natuurlijk ook geschilderd in die dagen. De zee, de bevolking, hun huiselijke taferelen. En natuurlijk elkaar.

Anna Ancher (1884), door P.S.Krøyer

Oda Krogh (1888), door Christian Krogh

Krøyer ontmoet de schone Marie

In december 1888 gaat Marie Triepcke, 21 jaar en bevlogen schilder, zoals zovelen naar Parijs om daar verdere oefening en inspiratie op te doen. Ze ontmoet daar Anna Ancher, wat uitgroeit tot een levenslange vriendschap. Wellicht was het Anna, die haar op Café de la Régence heeft gewezen, een ontmoetingsplek voor Deense artiesten. Marie ziet daar Krøyer, 16 jaar ouder dan zij. Ze heeft een jaar eerder als een soort figurant geposeerd voor zijn schilderij *Het Duet*. Hij herinnert zich dat niet, maar in La Régence valt hij meteen als een blok voor haar. En deze eeuwige vrijgezel zet er vaart achter: de verloving vindt plaats op 7 mei 1889 en op 23 juli volgt het huwelijk. Tijdens de huwelijksreis maken ze samen een dubbelportret: zij schildert hem en hij haar.

Dubbelportret (1890), door Marie en P.S. Krøyer,

Na hun huwelijksreis gaat het stel naar Skagen. Ze huren daar eerst een deel van een boerderij en eind 1894 kunnen ze een traditioneel vakwerkhuis huren, dat ze eerst door een bevriende architect laten opknappen tot een modern kunstenaarshuis. In 1895 wordt hun dochter Vibeke geboren.

Krøyer, Marie en Vibeke voor hun huis

Echtpaar Krøyer met hond Rap, 1892

Uit deze periode dateert een aantal iconische schilderijen van Krøyer, zoals *Zomeravond aan het Zuidstrand in Skagen*.

Zomeravond in Skagen. De vrouw van de kunstenaar met haar hond aan het strand (1892), door P.S. Krøyer

Zomeravond aan het Zuidstrand van Skagen. Anna Ancher en Marie Krøyer wandelen samen (1893), door P.S. Krøyer

Maar: het is niet alles goud wat er blinkt. Ook kunstenaarskolonies zijn gedoemd tot de cyclus van groei, bloei waarna onvermijdelijk het verval intreedt.

Barsten in de idylle van de kunstenaarskolonie

Skagen stond inmiddels bekend als een belangrijk Scandinavisch centrum van schilderkunst. Omdat Skagen alleen bereikbaar was via een zware reis over het strand, werd in 1890 de spoorlijn tussen Frederikshavn en Skagen geopend. De populariteit van de kunstenaarskolonie zal hieraan hebben bijgedragen, maar ook de lokale visserij maakte zich hard voor de spoorlijn. Er was geen haven en met het spoor kon eindelijk de verse vis snel naar Frederikshavn worden vervoerd. Zo werd Skagen ontsloten. Kunstenaars, kunstverzamelaars en toeristen uit heel Europa togen naar deze voorheen afgelegen plek. De Skagen-kolonie werd er internationaal bekender door en de lokale economie profiteerde ervan. Maar het was gedaan met de rust en het authentieke dorpsleven. Ook Brøndums Hotel als inspirerende en innovatieve ontmoetingsplaats had te lijden onder de toeristen.

In de persoonlijke verhoudingen van de kerngroep van de Skagenschilders veranderde eveneens het nodige. Michael en Anna Ancher waren stabiele bakens in Skagen. Zij hadden zich allebei tot gewaardeerde schilders ontwikkeld. Maar tussen het echtpaar Johansen en het echtpaar Krøyer ontstonden spanningen, uitmondend in een ernstig conflict. Het lijkt vooral een kwestie van jaloezie en rivaliteit. Krøyer was de onbetwiste leider van de kolonie geworden en zijn mooie vrouw Marie werd daarmee het middelpunt. Dat de Johansens zich ontfermd hebben over Helene Christensen, de vriendin van Krøyer (zij stond ook op het *Hiep Hiep Hoera*-schilderij) voordat hij Marie ontmoette, heeft Krøyer als verraad ervaren. En Martha, de vrouw van Viggo Johansen, had een enorme hekel aan Marie. Door het conflict met de Krøyers raakte de relatie van de Johansens met de familie Ancher ook verstoord. Dit leidde tot het vertrek van Viggo en Martha Johansen uit Skagen in 1891, om er pas na 25 jaar weer terug te keren.

En Karl Madsens? Zijn vrouw overleed in 1881 in het kraambed van hun eerste kind. Mede door deze tragiek, maar ook omdat hij ervaarde dat hij een minder virtuose schilder was dan de anderen, richtte hij zich uiteindelijk meer op de kunstkritiek en kunsthistorie. In 1911 werd hij museumdirecteur bij de Koninklijke Deense Kunstacademie. In 1928 werd hij directeur van het Skagens Museum. Zijn vaste woonplaats was zijn hele leven Kopenhagen, in Skagen verbleef hij doorgaans alleen zomers.

De kolonie wordt uiteindelijk erfgoed

Anna en Michael Ancher bleven ook na 1892 de spil van de kolonie. Anna werd geroemd om haar portretten, en schilderijen van interieurs en het lokale leven. Michael bleef vooral realistische schilderijen maken van lokale vissers.

Interieur met klaprozen en lezende vrouw (1905), door Anna Ancher

Drie vissers op het Skager strand (1893), door Michael Ancher

Krøyer schilderde in het laatste decennium nog veelvuldig idyllische plaatjes van het gezinsleven met Marie en hun dochter Vibeke.

Portret van Marie (1895), door P.S. Krøyer

Vibeke in de tuin (1899), door P.S. Krøyer

Maar de realiteit was minder zonnig. Rond 1900 kreeg Krøyer te kampen met psychiatrische aandoeningen. Waarschijnlijk was hij bipolair, terwijl sommigen ook wijzen op de gevolgen van syfilis. Marie werd mede hierdoor niet echt gelukkig in dit huwelijk. Het zinde haar ook niet dat haar eigen kunstenaarschap altijd overvleugeld is door zijn talent en zijn flamboyante aanwezigheid. Tijdens een reis naar Sicilië in 1902 wordt ze verliefd op de Zweedse componist Hugo Alfven. Krøyer wil niet scheiden. Hij haalt Alfven zelfs naar Skagen in de verwachting dat de verliefdheid wel over zal gaan als ze elkaar veel zien. Maar als Marie in 1905 zwanger is van Alfven volgt er toch een scheiding. Deze breuk wordt Marie in de kolonie niet in dank afgenomen. Marie vertrekt met man en beide dochters naar Zweden. Overigens is haar tweede huwelijk ook niet gelukkig. Hugo blijkt (net als Krøyer) een notoire vreemdganger.

In 1909 overlijdt Peder Severin Krøyer. Met hem verliest de kolonie een belangrijke smaakmaker en boegbeeld. En hoewel daarna nog jarenlang kunstenaars Skagen bezoeken om te schilderen, is het elan, het bruisende, het vernieuwende en het daarbij horende echte kunstenaarsleven van de eerste garde verdwenen.
In 1928 opent het Skagens Museum. En daarmee verandert de kunstenaarskolonie in feite in historisch erfgoed.
Waar Haagse bleekneuzen overigens wel pap van lusten.

De erfenis van de Skagen kunstenaars
Het **Skagens Museum** uit 1928 ligt vlakbij het Brøndums Hotel. Het herbergt vele werken van de kunstenaars uit Skagen. Ook zijn de eetkamer en het tuinhuis van het hotel, het trefpunt van de kunstenaars, er precies nagebouwd.

Brøndumsvej 4

DK-9990 Skagen

+45 9844 6444

info@skagensmuseum.dk

Geopend: dagelijks 10-17 uur

Het **Anchers Hus** is de voormalige woning en atelier van Michael en Anna Ancher. De inrichting is nog grotendeels zoals het was, evenals hun eigen kunstcollectie.

Markvej 2, 4

9990 Skagen

(onderdeel van het Skagens Museum)

Geopend: dagelijks 10-16 uur

Drachmanns Hus (Villa Pax) is het huis en atelier van de dichter en schilder Holger Drachman. Zijn graf (rechts op de foto) is te bezichtigen in de duinen.

Hans Baghs Vej 21

9990 Skagen

(onderdeel van het Skagens Museum)

Geopend: dagelijks 11-16 uur

Interieur van het Drachmanns Hus

De **Hirschsprung Collectie** in Kopenhagen van de mecenas en kunstverzamelaar Heinrich Hirschsprung bevat ook schilderijen van Skagenschilders als Krøyer en Michael en Anna Ancher.

Stockholmsgade 20
2100 Kopenhagen

+45 3542 0336

dhs@hirschsprung.dk

Geopend: Dinsdag-zondag: 10-17

Maandag gesloten

Hirschsprung LATE laatste donderdag van de maand: 10-20 uur

Bronnen

-Cursus *Europese kunstenaarsdorpen 1840-1940* van Anne Marie Boorsma (https://www.annemarieboorsma.nl/) ;
- https://www.kunstenaarskolonies.nl/; https://skagensmuseum.dk/ ;
- -www.marijkevandijk.nl; En het nodige los gegrasduin op het internet

1066 en het Tapijt van Bayeux, een stripverhaal uit de elfde eeuw, deel 2

Johannes Sylvanus Boanerges

Boanerges is onze correspondent in Engeland

In deel 1 (verschenen in het Zomernummer, nummer 10) hadden we beschreven hoe Harold Godwinson van het Huis van Wessex zijn eed aan Hertog Willem had gebroken en zich toch tot Koning van Engeland liet kronen. Het antwoord van Willem volgt nu in deel 2.

Toen hertog Willem hoorde dat Harold deze heilige eed aan hem had gebroken, gaf hij opdracht om hout te kappen zodat er schepen gebouwd konden worden om zijn leger over het Kanaal te brengen en de Engelse kroon op te eisen (Scène 35). Er is te zien hoe diverse proviand en wapens naar de schepen worden vervoerd. (Scène 37) Ik vind de afbeelding in Scène 38 (zie volgende blz) prachtig, waar Willem te zien is terwijl hij het Kanaal oversteekt 'in magno navigio mare transivit' (= 'hij stak

Proviand en wapens worden naar de schepen worden vervoerd (Scène 37)

Hertog Willem steekt het Kanaal over (Scène 38)

De volledige Scène 38 (bron: Wikimedia Commons)

de zee over in een groot schip'). De scène toont een lang Noormannenschip dat tot de nok toe volgeladen is met mannen en paarden. Experts twijfelen aan de waarschijnlijkheid dat schepen zoals die van Oseberg grote aantallen zware Normandische oorlogspaarden over het Kanaal konden vervoeren. Sommigen speculeren dat Willem speciale paardentransportschepen, gebaseerd op een Byzantijns ontwerp, liet bouwen voor zijn invasie. Hoe dan ook, nadat ze veilig de overkant hebben bereikt, beginnen Willems mannen en paarden aan land te gaan in Scène 39: 'hic exeunt caballi de navibus', (hier verlaten de paarden de boten), ongetwijfeld opgelucht om weer vaste grond onder hun voeten te hebben.

Osebergschip (Vikingskipshuset) (Foto: Petter Ulleland; nl.wikipedia.org)

De volgende scène toont ruiters die naar Hastings snellen (Scène 41) om zich te tegoed te doen aan al het vee en voedsel dat ze te pakken kunnen krijgen (‘ut cibum raperentur’). Blijkbaar was dit een rijke buit, genoeg om een feestmaal te bereiden waar niemand minder dan Odo Episcopus, Willem’s halfbroer en bisschop, verschijnt om het eten en drinken te zegenen (Scène 43: zie volgende blz). Na ongetwijfeld rijkelijk gegeten te hebben, trekken de Normandiërs ten strijde. Het tapijt toont de cavalerieaanval die steeds dynamischer wordt naarmate de ruiters op het punt staan de Saksische schildmuur te bestormen (Scène 52: zie volgende blz).

Middeleeuwse veldslagen duurden normaal gesproken niet de hele dag tot er een winnaar was, maar bij deze, met zo'n 7.000 Normandiërs tegen ongeveer evenveel Saksen, was dat blijkbaar wel het geval. Het wandtapijt geeft de gewelddadigheid van de confrontatie zeer overtuigend weer, met pijlen, speren en knotsen die door de lucht vliegen, paarden die struikelen, hoofden die van lichamen worden gescheiden en de doden die van hun maliënkolder worden ontdaan (Scène 53: zie volgende blz). Scène 57 (zie twee pagina’s verder) toont het vreselijke moment waarop Harold wordt gedood: ‘Hic Harold Rex interfectus est’. Er is geen bewijs dat hij stierf doordat hij door een pijl in zijn oog werd geraakt of dat hij werd neergehakt. Beide versies zijn te zien in Scène 57 (zie twee pagina’s verder). Toen de Engelsen hoorden dat hun koning dood was, ‘et fuga verterunt Angli’, sloegen ze op de vlucht (Scène 58: zie twee pagina’s verder).

Ruiters eigenen zich vee en voedsel toe bij Hastings (Scène 41)

Willem’s mannen en paarden gaan aan land (Scène 39)

Bisschop Odo Episcopus zegent het toegeëigende eten en drinken (Scène 43)

Normandische ruiters bestormen de Saksische schildmuur (Scène 52)

Het is zeer waarschijnlijk dat het wandtapijt Willem zou hebben afgebeeld, gekroond tot de nieuwe koning van Engeland in Westminster Abbey op eerste kerstdag 1066, maar dit is speculatie, aangezien dergelijke afbeelding(en) verloren is (zijn) gegaan.

De wreedheid tijdens de Slag bij Hastings (Scène 53)

De kroning verliep blijkbaar niet zonder incidenten. De Normandische kroniekschrijver Willem van Poitiers bericht dat Normandische soldaten die buiten de abdij de toejuichingen van de aanwezigen aanzagen voor een aanval op de nieuwe koning. Ze staken huizen rond de abdij in brand, waardoor de abdij zich met rook vulde en grote consternatie veroorzaakte.

Koning Harold wordt gedood (Scène 57)

De daadwerkelijke verovering van Engeland leidde niet automatisch tot pacificatie. Om zijn gezag over zijn nieuwe domeinen te vestigen, begonnen Willem en zijn baronnen aan een monumentaal programma van kasteelbouw, aanvankelijk vrij eenvoudige constructies van hout op aarden wallen, maar geleidelijk aan steeds imposantere stenen bouwwerken. Historici geven ons een duizelingwekkend totaal van zo'n 5.00 kastelen die in iets meer dan 20 jaar na 1066 werden gebouwd. Hoewel we ons kunnen verwonderen over dit aantal, de omvang, de locatie en de pure indrukwekkendheid van deze bouwwerken, was er voor de overwonnen Saksen geen twijfel over mogelijk dat dit instrumenten van onderdrukking waren, bedoeld om hen ervan te weerhouden zich tegen de nieuwe orde te verzetten. Desondanks bleef het verzet tegen deze nieuwe orde voortduren en was

De overlevende Engelse soldaten slaan op de vlucht (Scène 58)

Battle Abbey

het bijzonder sterk in Noord-Engeland, waar Willem een afschuwelijk wrede tactiek van de verschroeide aarde toepaste, die bekend kwam te staan als ‘de verwoesting van het Noorden’. Deze tactiek omvatte het massaal en aanhoudend verbranden van gewassen en huizen en het afslachten van vee. Duizenden mensen werden bedreigd met hongersnood. In 1070 sprak paus Alexander II een strenge berisping uit en beval Willem de begane wreedheden goed te maken. Willem beloofde een abdij te bouwen op de plek van de veldslag (Battle Abbey). Volgens de legende markeert het hoogaltaar de exacte plek waar Harold stierf.

In 1085 gaf Willem opdracht een register van landbezit op te stellen voor heel Engeland. De doelstellingen waren drieledig: zijn controle over deze nieuwe domeinen versterken, landbezit registreren en belastingen heffen. Zijn bestuurders hadden slechts een jaar nodig om de taak te voltooien. De resultaten zijn nu online te raadplegen onder de titel *Domesday Book* (*Domesday* zoals in *Doomsday*, het laatste oordeel waartegen geen beroep mogelijk was) en het levert een aantal fascinerende ontdekkingen op. Mijn eigen woonplaats Thruxton in Herefordshire (33 inwoners volgens de volkstelling van 2001) was blijkbaar niet te onbeduidend om een vermelding in het *Domesday Book* te krijgen. Vóór 1066 was de heer van Thruxton Robert, zoon van Wiuhomarch. Deze Saks verloor zijn heerschappij aan een Normandiër genaamd Bernard, die trouw verschuldigd was aan de machtige, door Willem aangestelde, Durand van Gloucester.

De bevolking bestond destijds uit zo'n 20 tot 35 mensen. Er wordt gesproken over land voor drie ploegen. Twee slaafgemaakten worden vermeld. In totaal worden er zo'n 28.000 slaafgemaakten genoemd in het *Domesday Book*. Dit aantal nam in de daaropvolgende jaren af, omdat de Normandiërs van mening waren dat geen enkele christen een andere christen mocht bezitten.

Bij het controleren van de vermelding voor ‘mijn’ provinciehoofdstad, of liever de stad Hereford, bleek dat de lokale heer niemand minder was dan graaf William FitzOsburn, een neef van Willem de Veroveraar. De vermelding van Hereford geeft ons inzicht in hoe het stadsleven en het lokale bestuur in 1086 functioneerden. Er worden vijf boeren (kleine landbouwers), twee mannelijke slaafgemaakten en drie vrouwelijke slaafgemaakten genoemd. Als we Hereford vergelijken met Shrewsbury (geen stad), zien we dat deze welvarender was dan Hereford, mogelijk omdat dit het persoonlijke leengoed was van Roger de Montgomery, de Eerste graaf van Shrewsbury, een van Willem de Veroveraar's meest vertrouwde volgelingen.

Dus, afgezien van het terugdringen van de slavernij en het feit dat de overwonnen Engelsen ertoe bewogen werden om alleen verfijnder schapen-, rund- en varkensvlees te eten, wat hebben de Normandiërs nu precies voor Engeland gedaan? Het doet me enorm veel plezier om de rollen om te draaien en dit artikel af te sluiten met het volgende citaat:

‘ Nos a Gulieilmo victi victoris patriam liberavimus’,

dat gegraveerd staat op de top van het oorlogsmonument van Bayeux, waar 3.935 Britse (voornamelijk Engelse) militairen begraven liggen. De vertaling luidt:

Het oorlogsmonument van Bayeux

‘Wij, ooit overwonnen door Willem, hebben het vaderland van de Veroveraar bevrijd’.

Ik hoor een echo in de verte. Het valt me op dat Shakespeare, zoals zo vaak het geval is, de spijker op de kop sloeg met zijn: ‘en zo brengt de draaikolk van de tijd zijn wraak’ (*Twelfth Night*, Act 5, Scene 1).

Praktische informatie

-***La Tapisserie de Bayeux***

13 bis rue de Nesmond

14400 Bayeux

France

Tel : + 33 (0)2 31 51 25 50

Is tot oktober 2027 vanwege renovatiewerkzaamheden gesloten

Website: https://www.bayeuxmuseum.com/la-tapisserie-de-bayeux/

British Museum

The British Museum
Great Russell Street
London
WC1B 3DG

Geopend: Dagelijks: 10.00–17.00 (Vrijdag: 20.30)

Van 10-9-2026 tem 11-7-2027: The Bayeux Tapestry

Website: https://www.britishmuseum.org/

Het vijfde leven van de Sint Janskerk van Roosendaal

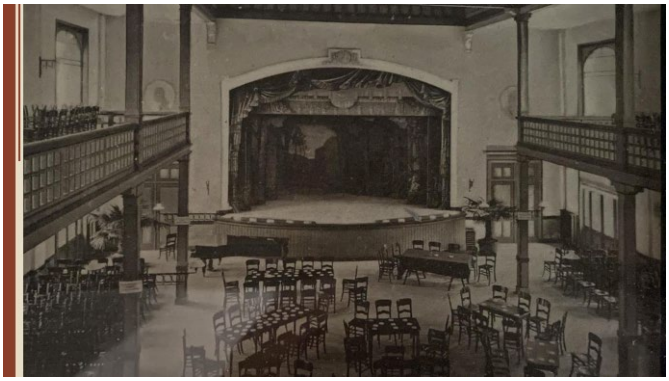
William Segers

De Sint-Janskerk van Roosendaal kent zeker vijf levens. De oorsprong van de kerk gaat terug tot een kapel die in 1268 gebouwd werd. In de desbetreffende schenkingsakte uit 1268 van de heer van Breda waarin goedkeuring werd gegeven aan de kapel werd voor het eerst de naam Roosendaal gebruikt. Hiermee staat de Sint Janskerk aan de wieg van Roosendaal. Met een bul uit 1510 van paus Julius II werd de Roosendaals kapel tot kerk verheven. Was de kapel toen nog toegewijd aan Onze Lieve Vrouw, Sint Jan de Doper werd in ieder geval vóór 1559 als patroonheilige voor de kerk gekozen. Na tijdens de Tachtigjarige Oorlog zwaar beschadigd te zijn geraakt door brand en plundering, volgde in 1648 de inbezitneming van de kerk door de protestanten. Je zou kunnen zeggen dat dit het tweede leven van de kerk markeerde. In 1792 kregen de katholieken toestemming de Sint Jan te herbouwen. Mede door de vervallen staat werd de kerk gesloopt en vervangen door een

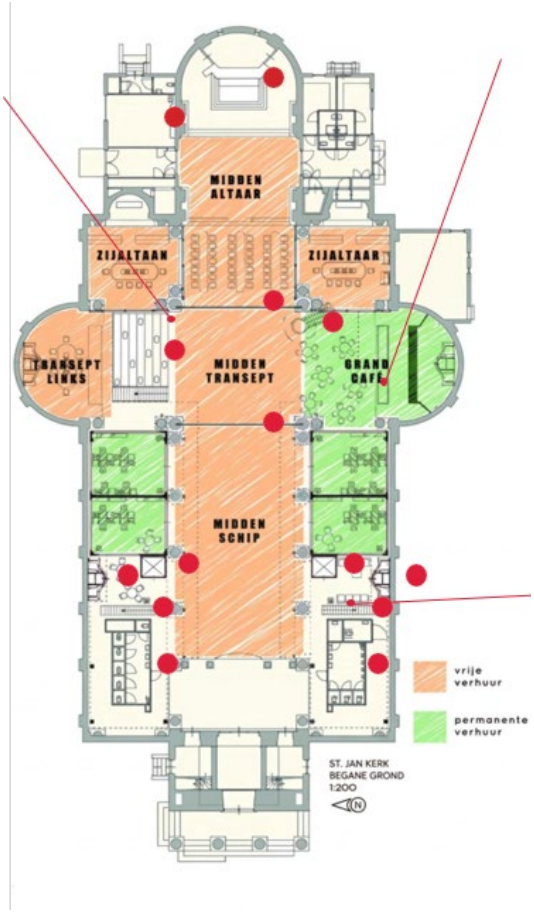
De Sint Janskerk

waterstaatskerk. Alleen de toren bleef staan. In 1839 werd de kerk ingewijd: de start van het derde leven. Vanwege de leegloop van de kerken, werd de Sint Janskerk in 2003 aan de eredienst onttrokken. De kerk werd verhuurd aan Hutten Exclusieve Catering, die er grote feesten en partijen organiseerde. Dit was het wilde vierde leven van de kerk. De belangstelling voor feesten en evenementen nam echter af en Hutten zei in 2019 het huurcontract op. Dit was het begin van een jaren durend project om na ingrijpende aanpassingen aan de binnenkant in de Sint Jan meerdere sociaal-maatschappelijke en culturele initiatieven samen onder één dak onder te brengen. Met de opening op Open Monumentendag 2026 op zaterdag 12 september van de deuren van de vernieuwde Sint Janskerk voor het publiek als ontmoetings- en cultuurplek startte het vijfde leven van de kerk.

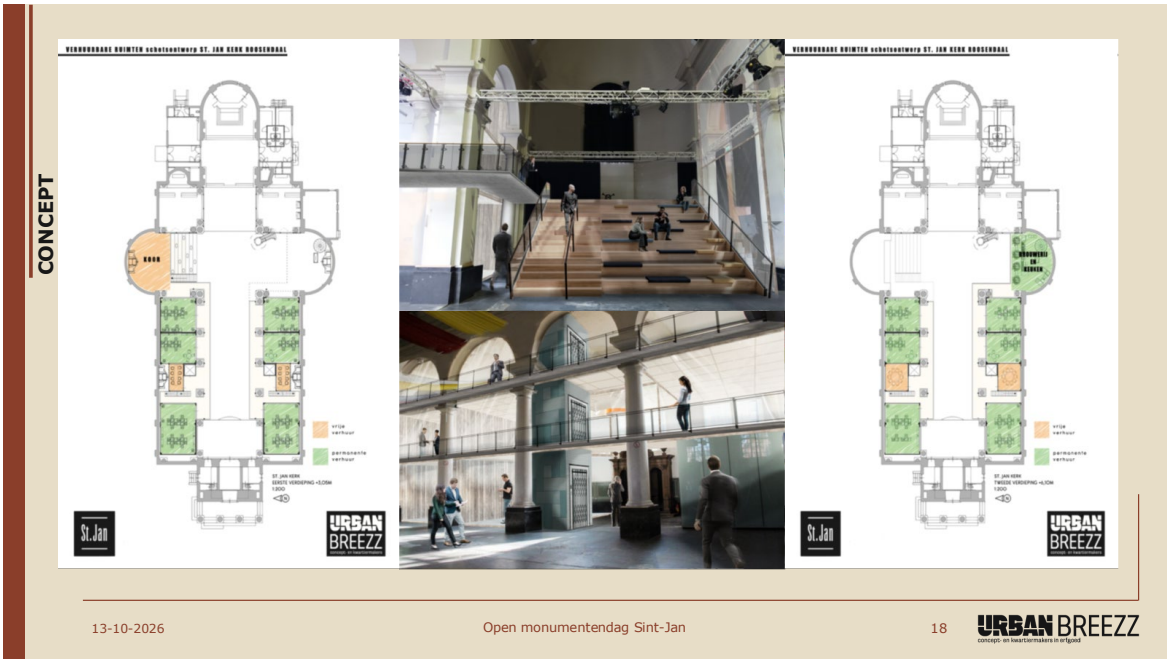
Inspiratiebron was de oude Katholieke Parochie en Concertzaal De Kring gesticht in 1908 door Pastoor de Groot

Kwartiermaker Ben ten Hove van Urban Breezz legt mij uit hoe dit traject sinds 2019 werd vormgegeven. Ze troffen in 2019 de Sint Jan uitgewoond en ontheemd aan. De opgave was om een herbestemming naar een publieke en maatschappelijke functie te vinden. Dat bleek een hele moeizame marathon met veel valpartijen onderweg. Door een garantstelling van de gemeente op de exploitatie van de St Jan in 2022 kon er een investeringsbedrag van 3,5 miljoen geleend worden van de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten). De gemeente vroeg vervolgens advies aan de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit/Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Die echter negatief adviseerde. In 2023 werd een DUMAVA-subsidie (Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed) toegekend en werd eind van het jaar de vergunning verleend, ondanks het negatief advies van de CRK/RCE. Inmiddels waren in 2020-2023 de kosten inmiddels met 15% gestegen. Het jaar daarop startte de uitvoering, met inschakeling van NBU (Nederlandse Bouw Unie) en Immens Installatietechniek. De architect was Schaap en Sturm Architecten.

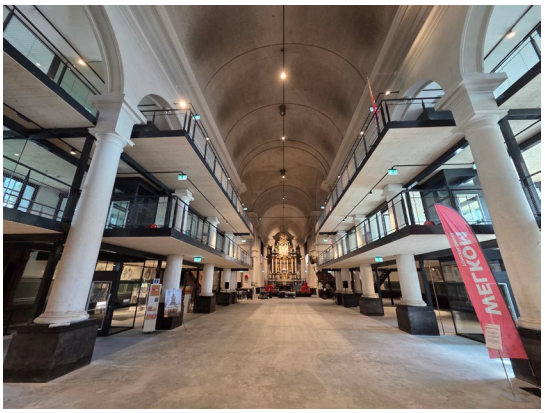

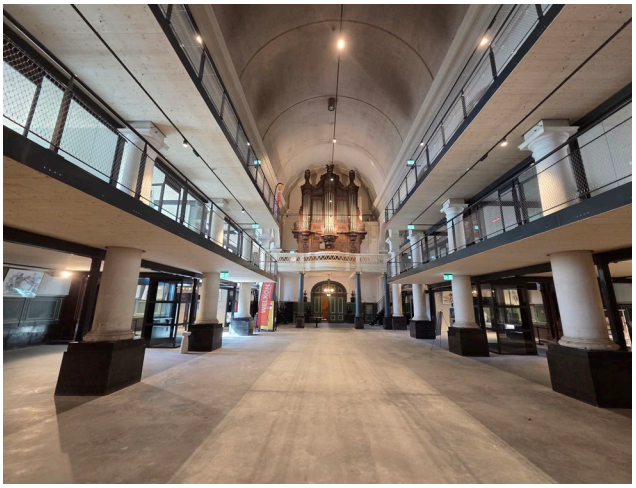
Plan voor de begane grond, verdeling vrije verhuur (oranje) en permanente verhuur (groen) (Bron: Tongerlo Huys Plan 2020/Urban Breez)

Er was ook sprake van een ingewikkelde eigendomssituatie. De kerk was aanvankelijk eigendom van Monumenten Beheer Brabant, maar daar ging het niet zo goed mee. De provincie heeft toen BOEI verzocht de directie over te nemen. BOEI (oorspronkelijk: Nationale Maatschappij tot

Plan voor de eerste en tweede verdieping, verdeling vrije verhuur (oranje) en permanente verhuur (groen) (Bron: Presentatie Ben ten Hove (Urban Breezz): Geef erfgoed ruimte om mee te bewegen in de tijd. Open Monumentendag 11 september 2026)

Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel Erfgoed) kreeg een adviserende rol ten aanzien van erfgoed, restauratie en herbestemming. In juli 2026 kwam de kerk in eigendom van de gemeente. De Sint Jan werd ondergebracht bij het CultuurCluster Roosendaal, dat historisch erfgoed, theatervoorstellingen en cultuureducatie in de gemeente als taak heeft. Het CultuurCluster bestaat verder uit het theater De Kring, CultuurCompaan en het museum Tongerlohuys. Jan-Hein Sloesen, directeur van het CultuurCluster, heeft een belangrijke rol gespeeld in de transformatie van de Sint Jan. Overigens zorgden problemen met de vloer, constructieaanpassingen en gebrek aan bouwplaatsen nog voor de nodige vertraging (en dus meerkosten).
Met de verbouwing werden drie verdiepingen in de Sint Jan gecreëerd, die bestaan uit meerdere glazen units. Op de eerste en tweede verdieping zijn er 25 kantoorunits. Het middenstuk van het schip blijft één grote ruimte, waar onder meer exposities plaatsvinden. Het

inrichten van meerdere verdiepingen in de kerk is de enige manier om de verhuurbare units betaalbaar te maken. Door de toevoeging van twee verdiepingen wordt het verhuurbare oppervlak in de kerk groter en de huurprijs daardoor lager. Er worden vaste en flexibele ruimtes verhuurd, waarbij de laatste voor vergaderingen, presentaties en workshops geschikt zijn. De grote zaal kan 300 personen herbergen, voor concerten en evenementen. De akoestiek in deze zaal schijnt goed te zijn. Het altaar, de biechtstoelen en het orgel zijn behouden gebleven. Het Merklin-Schvven-Vermeulen-orgel telt 3.548 orgelpijpen en behoort tot de grootste orgels van Noord-Brabant en Nederland. Het orgel moet echter gerestaureerd worden. Er loopt nu een actie om die restauratie financieel te ondersteunen door een of meer van de 3.548 pijpen te adopteren. Café Jan vormt het hart van het gebouw. Zeer belangrijk voor de verbinding met de stad is het carillon. De uiterst sympathieke beiaardier Toni Raats beklimt wekelijks de toren voor zijn beiaardspel. Zijn carillonspel laat elke inwoner van Roosendaal horen dat de gemeente met de hernieuwde Sint Jan zijn hart weer terug heeft.

Kwartiermaker Ben ten Hove voor het orgel

Algemene gegevens en bronnen over de Sint Janskerk van Roosendaal

Adres:
Markt 2
4701 PE Roosendaal
Nederland

Telefoon: 0165-751668
Mailadres: info@sintjanroosendaal.nl
Website: https://sintjanroosendaal.nl/

Voor informatie over de adoptie van de orgelpijpen: *sintjanroosendaal.nl/stadsorgel*

B. van Eekelen en anderen: Sint Janskerk. De wieg van Roosendaal. Roosendaal, 2026

Plan nieuwe invulling St. Jan. Gerealiseerd door Tongerlohuys. Maart 2020

Presentatie Ben ten Hove (Urban Breezz): Geef erfgoed ruimte om mee te bewegen in de tijd. Open Monumentendag 11 september 2026

Sint-Janskerk. Wikipedia

https://www.herbestemming.nl/projecten/st-jan-roosendaal

Charlton House en Charlton Park

Jan Heeren

Iedereen zal van Greenwich in Londen hebben gehoord. Misschien vanwege het begrip Greenwich Mean Time, of de nulmeridiaan die er ligt en misschien ook het prachtige Old Naval College van de beroemde architect Sir Christopher Wren. Officieel hebben we het sinds 2012 over de *Royal* Borough of Greenwich. Een koninklijk stadsdeel. En het had ook een stevige band met het Engelse koningshuis. Koning Hendrik de Achtste is er geboren net als zijn dochters Koningin Marie I en haar halfzus Koningin Elizabeth I, maar het geboortepaleis, passend Placentia geheten, is al lang geleden afgebroken. Het paleis waar Hendrik de Achtste is opgegroeid, Eltham Palace, is nog wel te bezichtigen in Greenwich, met deels originele interieurs uit zelfs de veertiende eeuw maar ook met een door de latere bewoners, de familie Courtauld, aangelegde vleugel in art-decostijl.

Als het over parken gaat is Greenwich Park wel het bekendste, met het observatorium op de plek waar de nulmeridiaan zou liggen (er is namelijk uitgerekend dat de nulmeridiaan 100 meter naar het westen ligt). Greenwich Park is een van de Royal Parks, net als bijv. Hyde Park of St. James Park in Londen. Ze worden niet beheerd door de stad of een van haar 32 stadsdelen (plus The City) maar door het Ministerie van Milieu. Maar er liggen nog veel meer parken in Greenwich: 23,5% van het stadsdeel is openbaar toegankelijk groengebied.

Een daarvan is Charlton Park (niet te verwarren met Charlton Park in Wiltshire) dat ik dit jaar heb geïnspecteerd voor een *Green Flag Award*. Zoals ik in nummer 10 van dit magazine (‘Kasteel van Gaasbeek en de *Green Flag* voor het park’) reeds heb toegelicht, probeert de *Green Flag*-

organisatie aan de hand van acht criteria de kwaliteit van openbaar groen te verbeteren. Sinds 2020 ben ik inspecteur (Judge) voor de *Green Flag Award*.

Charlton House

Voorzijde van het Charlton House (foto: Dominic Nelson; Engelse Wikipedia)

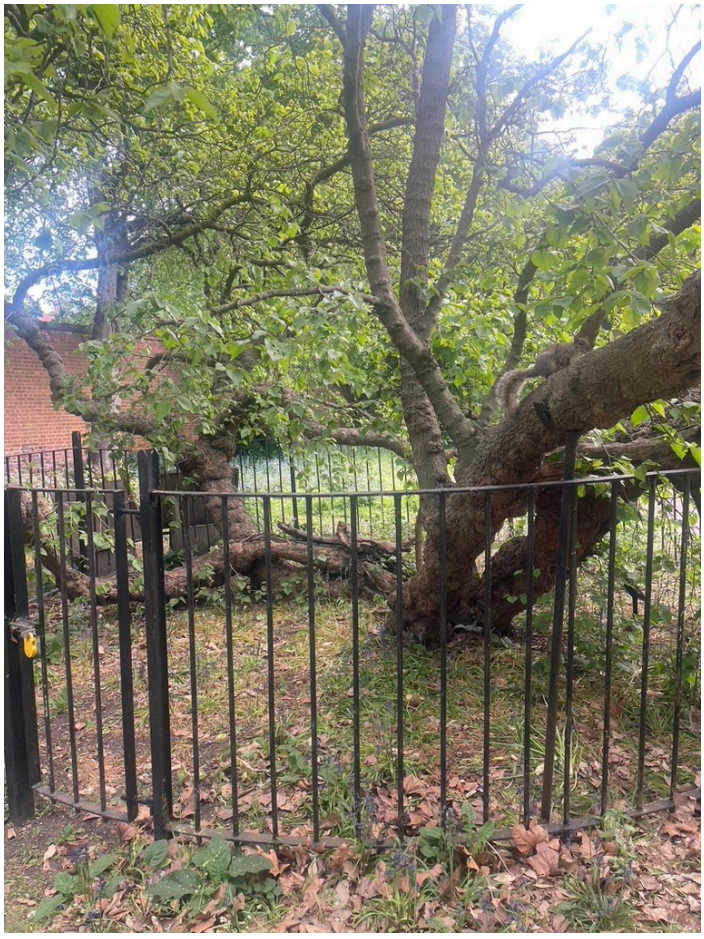
Het 22 hectare grote park is vernoemd naar dit landhuis. Achter een kleine triomfboog ligt het landhuis dat in opdracht van Sir Adam Newton, de *Dean of Durham*, tussen 1607 en 1612 in de *Jacobean style* vermoedelijk door de architect John Thorpe is gebouwd (de Jacobean style is de tweede fase van de Renaissance-architectuur in Engeland, volgend op de *Elizabethan style*). Het ligt 43 meter hoog, vanaf het station Charlton moet je een stukje klimmen. Vanzelfsprekend was het dus een goede strategische plek met uitzicht over het groen richting Thames. Vanaf 50 voor Christus lag het vlakbij een Romeinse nederzetting, opgevolgd door Viking- en Angelsaksische nederzettingen. Na de Normandische verovering van Engeland in 1066 schonk Willem de Veroveraar het toen al bestaande landhuis aan zijn halfbroer Odo, de Bisschop van Bayeux (van het tapijt: zie elders in dit magazine en in nummer 10 de artikelen over dit tapijt van Johannes Sylvanus Boanerges). In 1093 werd de grond van het landgoed Charlton Manor officieel geschonken aan de monniken van het St. Saviour-klooster door Robert Bloet, de bisschop van Lincoln. Dit duurde tot het opheffen van de kloosterordes door Hendrik de Achtste. Toen kwam het gebied met huis in Koninklijke handen. Jacobus I (James I) verkocht het in 1603 en in 1607 verkreeg de eerdergenoemde Sir Adam Newton het oude landhuis en liet alles afbreken.
Vanaf 1607 werd er gebouwd aan een nieuw Charlton House. Dus na de dood van de laatste telg uit de Tudordynastie, Koningin Elizabeth I (1533-1603), vandaar dat het geen landhuis in de 'echte' Tudorstijl mag worden genoemd. Het schijnt bestemd te zijn geweest voor Prins Hendrik (1594-1612), de oudste zoon van Koning Jacobus I, maar deze stierf voordat hij er zijn intrek in kon nemen. Maar er staat toch een bijzonder gebouw in een eenduidige stijl met de hoogste

monumentale status. Het geldt als een van de best bewaarde Jacobijnse landhuizen in Londen. Een strakke geometrische plattegrond opgetrokken in baksteen afgewisseld met natuurstenen kozijnen en entreepartijen. In 1630 werd er nog een *Summerhouse* toegevoegd, in een van de hoeken van het park met eens een mooi uitzicht op de Thames. Maar nu staat dit paviljoen al jaren leeg en is het uitzicht verdwenen door de bouw van het stadje Charlton.

Interieur van het Charlton House (foto van de website)

Eeuwenlang deed het landhuis dienst als een private woning voor verschillende families van de Engelse elite, verreweg het langst, van 1767 tot 1923 voor de familie Maryon Wilson. Zij lieten het park herinrichten. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het landhuis een ziekenhuis en het park een militair oefenterrein. In 1925 kwam het in handen van het stadsdeel Greenwich, samen met het park. Nu wordt het beheerd door de *Royal Greenwich Heritage Trust* die de ondankbare taak heeft fondsen te werven om lekkende daken en dakgoten te repareren. Bezoek is zeker de moeite waard. Het is openbaar en gratis toegankelijk. Er is een klein museum, onder andere gewijd aan het huis en park tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er zijn enkele V2-raketten in het park terechtgekomen omdat in de buurt veel militaire installaties lagen zoals het *Royal Arsenal* (naamgever van de bekende voetbalclub met bijnaam *The Gunners*, later verhuisd naar Islington in Noord-Londen). Een deel van het park diende in de Tweede Wereldoorlog ook als bouwterrein voor noodwoningen. Verder is er nog een vestiging van de openbare bibliotheek en een fijne tearoom te vinden. En het wordt veel gebruikt als filmlocatie of – in mijn geval- om er de nieuwste collectie

De zwarte moerbeiboom van 400 jaar oud

schooluniformen te laten fotograferen.

Charlton House Park

Het totale park bestaat min of meer uit twee delen: het Charlton House Park en het Charlton Park zelf. Het eerste gebied behoorde natuurlijk bij het huis en is oorspronkelijk in dezelfde Jacobijnse formele stijl aangelegd rond 1610. Er is een interessante getuige uit deze tijd, namelijk een zwarte moerbeiboom (*Morus Nigra*). De boom is dus inmiddels zo'n 400 jaar oud. Er staat natuurlijk een hekje omheen met een bijna museale verzameling van informatiebordjes, die zeker vanaf het begin van de negentiende eeuw dateren. De moerbeiboom is overgebleven van een plantage die aangelegd werd op bevel van Jacobus I met als doel een zijde-industrie te beginnen in Engeland. Helaas was het de verkeerde soort moerbei; de zijderups voedt zich met bladeren van de witte variant. Aan de andere kant zijn de bessen van de zwarte moerbei verrukkelijk en deze 400-jarige geeft nog steeds vruchten.

Lanen met onder andere oude taxusbomen

Tot in de zeventiende eeuw liep het park verder door en was ook dit een meer formele tuin. Maar in die periode werd het totaal veranderd in de bekende Engelse landschapsstijl met slingerende paden en lossere beplanting. Eind negentiende eeuw verdween het grootste deel van dit park en werden er sportfaciliteiten aangelegd door de toenmalige eigenaar. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het park, zoals vermeld, een militair oefenterrein.

De Old Pond Garden

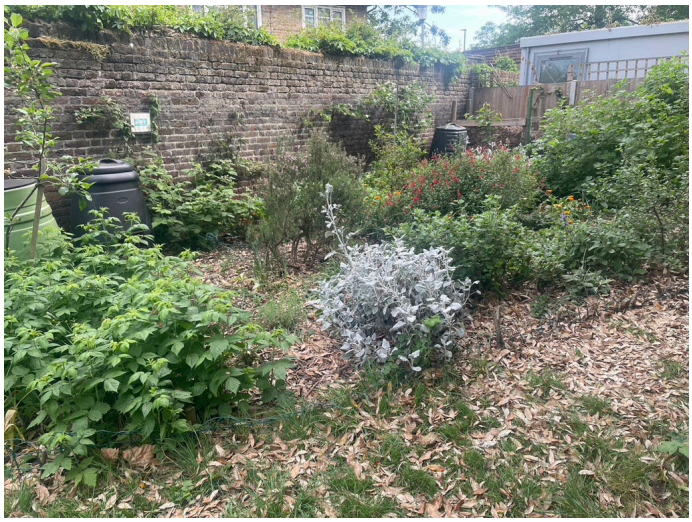
Delen van het park die ook nog historisch genoemd kunnen worden zijn de lanen met enorme taxusbomen en een zogenaamde haha: een verdiept pad waar je dus overheen kijkt en dat een

verbazend effect moet oproepen, vandaar de naam. Het park kent ook prachtige zichtlijnen (vista's) in de richting van het landhuis en natuurlijk andersom van het huis naar buiten.

Direct achter het landhuis liggen kleine ommuurde tuinen. Steeds beheerd door vrijwilligers met een overvloed aan bloemen en planten. Een daarvan is de Amnesty International Peace Garden, 'een plek voor reflectie en contemplatie', met een mooi beeld, *Portage*, van Margaret Higginson in het midden. Verder is er de klassieke Old Pond Garden met cirkelvormige en kruisende paden, waardoor er verschillende perkjes ontstaan. Daarnaast is er The Wilderness (de naam zegt het al) en de Long Garden te vinden, met vele geurende planten, gelegen binnen dikke hagen.

Charlton Park

Het Charlton Park ligt ongeveer achter de eerdergenoemde haha. Aan de linkerkant wordt het park begrenst door een anderhalve kilometer lange historische bakstenen muur die ook nog uit 1610 stamt, recent nog helemaal gerestaureerd. Langs de muur zijn veel buurtmoestuinen en boomgaarden. Dit soort initiatieven wordt uitgevoerd door de 'Vrienden van Charlton Park', een vereniging waar buurtbewoners lid van zijn en die veel vrijwilligerswerk verzetten.

Historische muur met buurtmoestuinen

Verderop vind je de overige onderdelen van het park. Engelse parkbeheerders, zoals in dit geval de afdeling Parken van Greenwich, geven aan sociale en recreatieve functies van parken veel prioriteit: juist de verbinding met de bewoners en het voldoen aan de maatschappelijke behoeften staat voorop. En er zijn daarom veel sport- en recreatiefaciliteiten. Dat zijn ook onderdelen waar de *Green Flag Judge* veel aandacht aan dient te geven. In Charlton Park is er een basketbalterrein, cricketpitch en zijn er zes voetbalvelden. Daarnaast nog fitnessapparatuur en tafeltennistafels, voor iedereen vrij te gebruiken. Vaak zijn de grootschalige investeringen gesponsord door één van de vele goede-doelenloterijen of -fondsen die het land rijk is. Toegang tot de faciliteiten is meestal gratis en er bestaan eenvoudige digitale reserveringssystemen om bijvoorbeeld gebruik te maken van de voetbalvelden. Daarnaast zijn er speeltuinen voor kinderen van verschillende leeftijden en voor jongeren *skate*banen met *half pipes* en *pits*. De speeltuin heeft tegelijkertijd een route voor natuureducatie, maar ook een opvallend kunstwerk dat op het punt staat te verdwijnen omdat het niet meer veilig is. Bijzonder in Charlton is de mogelijkheid voor gehandicapte kinderen om pony te rijden. Vroeger was er nog een atletiekbaan in het park, maar sinds midden jaren negentig is deze verwijderd. Er liggen twee kiosken waar versnaperingen te krijgen zijn in het park.

Maar het is bovenal een groene plek met lindenbomenlanen waar mensen wandelen of hun hond uit laten. Steeds meer wordt het groen ecologisch beheerd, dus met wilde grassen, minder maaien en het laten liggen of staan van dood hout (verticale rot). Een deel van het park wordt getransformeerd tot ecologische weide. De tijd dat de *Royal Horse Artillery* op de velden van Charlton Park oefende zijn voorbij.

Adres
Charlton House, Charlton Road. London. SE7 8RE
***Geopend**:*
Werkdagen: 9.30-15.30
Zaterdag: 9.30-15
Zondag: gesloten

Charlton Station is ongeveer 10 minuten (omhoog) lopen. Het station wordt bediend door het Southeastern-netwerk vanaf Londen Bridge Station. Er stoppen ook tien buslijnen in de omgeving van het park.

Amnesty International Peace Garden met het beeld 'Portage' van Margaret Higginson

Bronnen

www.royalgreenwich.gov.uk
https://www.greenwichheritage.org/visit/visit-charlton-house-and-gardens/
https://en.wikipedia.org/wiki/Charlton_House

Mike Hall& Matt Brown. The Boroughs of London. London 2025, B.T. Batsford Ltd., p. 76

Charlton House Management Plan 2025-2030. Royal Borough of Greenwich (update 2025)

Bijeneters

Dik van der Meulen

Als ik me niet vergis ben ik inmiddels bij nummer elf van mijn vogeltoptien aangeland, en het is tijd om eens te bedenken welke vogel níet tot mijn favorieten behoort. De nijlgans misschien, maar eigenlijk is ook die exotische eend – ondanks de naam wordt de nijlgans tot de familie der eendachtigen gerekend – best mooi, vooral als hij vliegt, en het zijn vooral de boeren die, als altijd, klagen over zijn aanwezigheid. De natuur berokkenen nijlganzen nauwelijks schade. Gewoon laten vliegen, kortom, net als trouwens de halsbandparkiet: ook een mooie exoot die als het erop aankomt weinig andere dieren tot last is.
Maar vandaag gaat het om een nóg opvallender vogel, een soort waarvoor je vroeger een flink eind zuidwaarts moest om hem te zien – en die nu gewoon in Nederland rondvliegt, al is hij nog zeldzaam en wordt zijn broedplaats geheim gehouden. De bijeneter, de kleurrijkste vogel van Europa. Ondanks zijn tropisch voorkomen is hij geen exoot, want hij is hier op eigen kracht naartoe gekomen.
Wanneer heb ik voor het eerst bijeneters gezien? Ergens in de jaren zeventig, toen ik een jaar of twaalf was en we met de familie in Zuid-Frankrijk kampeerden, aan de Hérault. Langs de rivier was een steile zandwand vol nestholen. Je zag er ijsvogels en af en toe een hop, maar vooral bijeneters. De laatste keer dat we er kwamen had ik een goedkope tweedehands spiegelreflexcamera bij me, een Praktica uit de DDR (maar ik denk dat ik daar pas later achter kwam), en daarmee verschool ik me in de struiken. Bloedheet en tijdrovend, maar uiteindelijk landde er een bijeneter op een kale tak recht voor me. Het was zaak op het juiste moment af te drukken, want de sluiter van een Praktica veroorzaakte een kleine explosie die alle vogels in de omgeving voor langere tijd verjoeg. Maar het lukte, en een vergroting van de foto heeft lange tijd boven mijn bed gehangen.
Dat ik een halve eeuw later nog eens bijeneters op een halfuur fietsen van mijn huis zou zien, kon niemand vermoeden. Maar toch is het zo. In augustus fietste ik door de Kennemerduinen, toen ik iets vreemds hoorde. Ik bedoel, in de nazomer hoor je doorgaans niet zoveel vogels: ze

zijn dan in de rui, waardoor ze minder vleugelvaardig zijn, en hun territoriumdrift is ook niet meer zo sterk. En dus viel de zang boven me nog wat meer op. Het klonk bekend, ik had het vaker gehoord, en in eerste instantie reed ik gewoon verder – tot ik met een schok tot mezelf kwam en van mijn fiets sprong, maar te laat, want de vogel in kwestie was natuurlijk doorgevlogen. Maar ik vermoedde wat het was, zodat ik me dezelfde avond nog in verbinding stelde met een vogelvriend van het hoogste niveau. 'Jazeker,' zei hij, 'er broeden bijeneters in duinen. Ik kan wel achterhalen waar.'

En zo treed je voor korte tijd toe tot het leven van beroepsornithologen onder elkaar. Zij delen geheimen die nooit op officiële sites als Waarneming.nl komen, om verstoring of het platlopen van kwetsbare natuur te voorkomen. Als ergens een zeearend, een kleine zilverreiger of zelfs een notenkraker is gesignaleerd: geen probleem, Waarneming.nl laat weten waar je naartoe moet. Maar uitzonderlijk 'sexy' vogels als de bijeneter of de hop, die zijn voorbehouden aan de elite onder de vogelaars.

Op een kille, winderige namiddag trokken we eropuit. Geen bijeneterweer, zou je zeggen, maar mijn deskundige kompaan stelde me gerust: daar trokken die vogels zich weinig van aan. Van een collega had hij de coördinaten gekregen van de plek waar de bijeneters eerder die dag waren gesignaleerd. Daarbij moesten we vooral letten op de takken van een dode populier, niet ver van de zeereep. We sloegen een smal zandpad in waar weinig geheimzinnigs aan was; mensen lieten er hun hond uit (aangelijnd, dat wel) en ook verder waren er wel wandelaars. Maar die hadden allemaal kennelijk geen idee wat er te zien was.

Nu maakten de bijeneters het ons ook niet gemakkelijk. De dooie boom was snel gevonden, maar de takken waren en bleven leeg, op een paar verwaaide kneutjes na. En dus liepen we verder, naar een heuvel die uitkeek op een valleitje waar de broedholen zich zouden bevinden. En we wachtten.

Het bestaan van vogelaars bestaat goeddeels uit wachten, net als dat van roofdieren en sportvissers. Ik weet niet hoe lang we er gezeten hebben, steeds verkleumder maar zonder ons geduld te verliezen, al was het helemaal niet zeker of de expeditie zou slagen. Tot opeens, terwijl ik al het idee had dat we onverrichterzake huiswaarts zouden keren, mijn vogelvriend me aanstootte en wees. Boven het andere uiteinde van de vallei dwarrelden, ver weg maar onmiskenbaar, twee vogels met spitse vleugels in de wind. Door het tegenlicht waren de kleuren in eerste instantie moeilijk te ontwaren, zelfs met onze Swarovski's, maar toen ze daalden lichtte het blauw-geel-rode verenkleed fel op. Nu drong ook de roep tot me door die ik de week ervoor al tijdens mijn fietstocht had gehoord.

We duwden de euforie van ons af en bleven met onze kijkers de beide bijeneters volgen, totdat een van hen opeens scherp naar beneden vloog en in een gat in een zandhelling verdween. Missie geslaagd. Toen ze verdwenen waren, liepen we terug door het mulle zand. We passeerden de dode populier – waar de bijeneters zowaar waren neergestreken. Nu konden we ze pas echt goed bekijken. Twee tropische vogels in het meest Hollandse landschap dat je kunt bedenken. Is de klimaatopwarming toch nog ergens goed voor.

De tuin van Nans: Droogte

Nans Spieksma

De tot nu toe tevreden tuinier krijgt het lelijk voor zijn kiezen. Alles ingericht voor de vogels en insecten, maar op de een of andere manier moet het roer om. De tuin is nooit volmaakt, maar nu blijkt het ooit heerlijke resultaat van de toegewijde tuinier wel erg onvolmaakt.

Water. Altijd voldoende in sloot en plas, maar nu alleen nog te bekomen door regentonnen en wadi's. Tegel eruit, plant erin is totaal achterhaald. De tuinier heeft tegenwoordig twee opdrachten: hoe kunnen we bijdragen aan het overleven van flora en fauna en hoe dragen we bij aan het beperken van de klimaatcrisis?

Beide opdrachten tegelijk kan de tuinier niet waarmaken en hij zal dus moeten schipperen. In tuinbladen en -rubrieken verschijnen artikelen hoe te voldoen aan de ene opdracht en andere artikelen over de andere opdracht. Ze zijn niet verenigbaar.

Hoeveel water er ook in de tuin wordt opgeslagen in regenton, wadi of vijver; het is niet voldoende in een zomer zonder noemenswaardige regen met veel hittegolven.

Wat staat de tuinier te doen?

Deze tuinier schippert en twijfelt.

Tekening Dik van der Meulen